

SLOVO A SLOVESNOST

Časopis pro otázky teorie a kultury jazyka
založený v roce 1935 Pražským lingvistickým kroužkem
ročník 69 číslo 4

A journal for the theory of language and language cultivation
founded in 1935 by the Prague Linguistic Circle
volume 69 number 4

Vedoucí redaktor/ Editor-in-Chief: Jan Kořenský

Výkonný redaktor/ Editorial Assistant: Petr Kadeřka

Redaktorka anglických textů/ English Language Editor: Tamah Sherman

Redakční rada/ Editorial Board: Tilman Berger (Tübingen), Neil Bermeil (Sheffield), Mirek Čejka (Brno), František Daneš (Praha), Juraj Dolník (Bratislava), Jana Hoffmannová (Praha), Petr Karlík (Brno), Miroslav Komárek (Olomouc), Alena Macurová (Praha), Olga Müllerová (Praha), Jiří Nekvapil (Praha), Karel Oliva (Praha), Patrick Sériot (Lausanne), Petr Sgall (Praha), Ludmila Uhlířová (Praha)

Vydává Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, veřejná výzkumná instituce

Published by the Czech Language Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic, a public research institution

Redakce/ Address: Slovo a slovesnost, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 4, 118 51 Praha 1, Czech Republic, tel. (+420) 225 391 441, e-mail <slovo@ujc.cas.cz>

Vychází čtyřikrát do roka/ Published quarterly

Toto číslo vyšlo v listopadu 2008/ This issue was published in November 2008

SLOVO A SLOVESNOST je citováno v Bibliografii Językoznawstwa Slawistycznego, Bibliografii české lingvistiky, Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, Modern Language Association International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies.

SLOVO A SLOVESNOST is cited in Bibliografia Językoznawstwa Slawistycznego [Slavic Linguistics Bibliography], Bibliografie české lingvistiky [Czech Linguistics Bibliography], Bibliographie Linguistique/ Linguistic Bibliography, Modern Language Association International Bibliography, The Year's Work of Modern Language Studies.

Elektronická verze časopisu **SLOVO A SLOVESNOST** je dostupná na internetové adrese/ The electronic version of **SLOVO A SLOVESNOST** is available at: <<http://www.ceeol.com>> (Central and Eastern European Online Library).

Informace o předplatném podá a objednávky přijímá redakce Slova a slovesnosti a výhradní distributor firma MYRIS TRADE, s. r. o., P. O. Box 2, 142 01 Praha 4, tel. 234 035 200, fax: 234 035 207. Další distributorské firmy nejsou oprávněny titul v ČR šířit. Cena předplatného pro české předplatitele: 308 Kč.

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s. p., odštěpný závod Praha, čj. nov 6204/97 ze dne 1. 4. 1997. – Reg. č. MK ČR E 559.

Zahraniční předplatné vyřizuje výhradně firma Kubon & Sagner. Objednávky vyřizované jinými firmami nejsou v souladu se smluvními vztahy vydavatele a jsou šířeny nelegálně.

All foreign orders are processed exclusively by the agency: Kubon & Sagner, Buch Export-Import GmbH, D-80328, München, BRD, fax: 004954218-218. Foreign orders processed by other subscription agencies are not in compliance with the agreement between the publisher and the above mentioned agency and are distributed illegally.

Toto číslo je v prodeji v knihkupectví Fišer, Kaprova 10, 116 38 Praha 1, tel. 222 320 730, v prodejně Academia, Národní tř. 7, 110 00 Praha 1, tel. 224 229 649, Václavské nám. 34, 110 00 Praha 1, tel. 224 223 511, nebo Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, tel. 224 814 621.

Sazba: Marcela Hladíková. Tiskne PBtisk Příbram, Prokopská 8, 261 02 Příbram VI.

© Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

OBSAH/CONTENTS

<i>Michaela Křivancová</i> : Noetický princip slova v poetice Věry Linhartové ..	243–258
The noetic principle of the word in the poetics of Věra Linhartová	
<i>Zlata Kufnerová</i> : Když autor překládá sám sebe: poznámky k češtině Kunderových románů ..	259–267
When an author translates himself: Some observations on the Czech language of Milan Kundera's novels	
Wenn ein Schriftsteller sich selbst übersetzt: Bemerkungen zur tschechischen Sprache in Milan Kunderas Romanen	
<i>Pavel Jiráček</i> : České hlásky ve versologických metaforách vzestupnosti (jambu) a sestupnosti (trocheje) ..	268–283
Czech phones in versological metaphors of ascendancy (iamb) and descendancy (trochee)	
Les phonèmes tchèques dans les métaphores versologiques de l'ascendante (de l'iambique) et de la descendante (du trochée)	
 R o z h l e d y / D i s c u s s i o n	
<i>Václav Cvrček</i> : Koncept minimální intervence ..	284–292
The Concept of Minimal Intervention	
Das Konzept der minimalen Intervention	
 R e c e n z e / B o o k r e v i e w s	
Jeroen Darquennes (ed.): Contact Linguistics and Language Minorities / Kontaktlinguistik und Sprachminderheiten / Linguistique de Contact et Minorités Linguistiques (<i>Jiří Nekvapil – Ivo Vasiljev</i>) ..	293–299
Jaroslav Lipowski: Konvergence a divergence češtiny a slovenštiny v československém státě (<i>Jiří Zeman</i>) ..	300–306
Richard B. Baldauf Jr. – Robert B. Kaplan (eds.): Language Planning and Policy in Europe, Vol. 2: The Czech Republic, The European Union, and Northern Ireland (<i>Martin Prošek</i>) ..	306–310
Aleksandr D. Duličenko (ed.): Interlinguistica et Eurolinguistica: Sbornik materialov meždunarodnoj konferenciji (Tartu, 04.02.2005) (<i>Jiří Zeman</i>)	310–314
 K r o n i k a / C h r o n i c l e s	
Zdravice Zdeňku Tylovi (<i>Marie Nováková</i>) ..	315–316
Funkční lingvistika, migranti a jazykový management (<i>Jiří Nekvapil</i>) ..	316–320

Noetický princip slova v poetice Věry Linhartové

MICHAELA KŘIVANCOVÁ

The noetic principle of the word in the poetics of Věra Linhartová

ABSTRACT: This article deals with prose written by Věra Linhartová and published between 1964 and 1968. The focus of the article is on the noetic and philosophical dimension of words as one of the main features of Linhartová's poetics – Linhartová is trying to reflect immediate subjective ideas in her texts. The word “idea” (*představa*) in Linhartová's texts refers to the intentions of the characters – i.e. what they intend to communicate in the particular moment. The trio of the speaking subject, words and ideas forms the basis for the noetic and philosophical reflections in Linhartová's texts, with the form of the texts as the practical counterpart to these reflective passages.

Key words: speaking subject, words, ideas, noetic and philosophical dimension of words

Klíčová slova: promlouvající subjekt, slova, představa, noeticko-filozofická dimenze slov

*Ústav českého jazyka FF MU
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
<Krivancova.Michaela@seznam.cz>*

Když autor překládá sám sebe: poznámky k češtině Kunderových románů

ZLATA KUFNEROVÁ

When an author translates himself: Some observations on the Czech language of Milan Kundera's novels

ABSTRACT: Some bilingual (or multilingual) writers translate their works from their mother tongue (mainly one of the so-called "languages of limited diffusion") into an international language or write in both languages. This type of literary translation is called "author's translation". Milan Kundera is one such writer. The linguistic analysis of Milan Kundera's novels "The Unbearable Lightness of Being" and "Immortality" demonstrates that the Czech language of these literary works, written during the author's so-called French period, is to a certain extent deformed on all levels of linguistic expression. The author's literary texts written and/or published after his emigration to France provide, in a certain sense, unique evidence of the fact that even a prestigious writer can lose the feeling for his mother tongue if he is not living permanently in its milieu.

Key words: Milan Kundera, author's translation, The Unbearable Lightness of Being, Immortality

Klíčová slova: Milan Kundera, autorský překlad, Nesnesitelná lehkost bytí, Nesmrtelnost

ZUSAMMENFASSUNG

Wenn ein Schriftsteller sich selbst übersetzt: Bemerkungen zur tschechischen Sprache in Milan Kunderas Romanen

Eine linguistische Analyse der Romane „Die Unerträgliche Leichtigkeit des Seins“ und „Die Unsterblichkeit“ von Milan Kundera zeigt, dass die tschechische Sprache dieser literarischen Werke, die vom Verfasser in der sogenannten französischen Periode geschrieben wurden, in verschiedenem Maß auf allen Ebenen der sprachlichen Äußerung deformiert ist. Kunderas literarische Texte, die nach seiner Emigration nach Frankreich geschrieben und/oder veröffentlicht wurden, sind in gewissem Sinne ein einzigartiges Zeugnis dafür, dass sogar ein renommierter Schriftsteller, der nicht ständig im Milieu seiner Muttersprache lebt, sein Sprachgefühl verlieren kann.

Velhartická 566, 199 00 Praha 9

<zlata.kufnerova@seznam.cz>

České hlásky ve versologických metaforách vzestupnosti (jambu) a sestupnosti (trocheje)

PAVEL JIRÁČEK

Czech phones in versological metaphors of ascendance (iambs) and descendance (trochees)

ABSTRACT: Subjectivity in the rhythm of a lyrical idea is manifested in two different, yet parallel rhythmic spaces. The more passive and sensually objectivized linear rhythm of a lyrical idea, which is created by the movement of perception in the opposition of positive-value (upward-outward) and negative-value (downward-inward) spatial orientations (i.e. in iamb and trochee metaphors). More active and emotionally subjectivized is the space of the non-linear rhythm (atmosphere) of a lyrical idea, which is formed by the movement of perception in the opposition of positive-value (pleasant-lightly temperamentally colored-active) and negative-value (unpleasant-darkly temperamentally colored-passive) emotive orientations. This article continues in the tradition of the author's research on the emotive perception of Czech phones and it examines, using a set of 400 Czech speakers, whether we can administer the "syllabic" metaphors of iamb and trochee at the level of the phoneme.

Key words: perception, rhythm, Czech phones, iamb, trochee

Klíčová slova: vnímání, rytmus, české hlásky, jamb, trochej

RÉSUMÉ

Les phonèmes tchèques dans les métaphores versologiques de l'ascendante (de l'iambe) et de la descendante (du trochée)

La subjectivité dans le rythme de l'idée lyrique se manifeste dans deux espaces rythmiques différents mais parallèles. L'espace du rythme linéaire de l'idée lyrique est plus passif et se rend plus objectif par sa liaison avec les sens. L'espace du rythme linéaire est formé par le mouvement de la perception entre l'orientation spatiale qui a sa valeur positive (en haut) ou négative (en bas), et utilise les métaphores de l'iambe et du trochée. L'espace du rythme non-linéaire (de l'atmosphère) est plus actif et se rend plus subjectif par sa liaison avec les émotions. L'espace du rythme non-linéaire est formé par le mouvement de la perception entre l'orientation émotive qui a une valeur positive (agréable-claire-active) ou négative (désagréable-sombre-passive), et l'auteur introduit les métaphores de Moi et de Moi-étranger. Cet article fait partie d'une recherche psychosémantique des phonèmes tchèques en se posant la question (à l'aide de 400 locuteurs tchèques) de la perception des phonèmes tchèques dans le champs métaphorique de l'iambe et du trochée.

*Ústav české literatury a literární vědy FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<pavel.jiracek@ff.cuni.cz>*

Konzept minimální intervence

The Concept of Minimal Intervention

ABSTRACT: The Concept of Minimal Intervention (CMI) is a “methodological bill” concerning linguists and their approach toward the language and its speakers. CMI represents one possible approach to language, implying programmatic character. CMI prerequisites are: 1) There is no reason why linguistics should infringe upon language development through its interventions and thus disqualify speakers for their (natural) linguistic behavior. 2) The language has been evolving into a sensible instrument of communication, needing no assistance from linguists. 3) The arbitrary nature of linguistic means draws on their usage, and involves the ways of using constituents; it is thus not beneficial when linguistics violates, through its interventions, the very fact of this choice taken by the majority. CMI is delimited by the endeavor to minimize linguists’ interventional pressure on language and its speakers; CMI’s goal is to bring the language situation as close to the condition marked by the existence of a spontaneously constituted order of norms which is “only” passively recorded by linguists. Since zero intervention is irreconcilable with the existence of linguistics, it is necessary to deliberately weaken potential linguistic interventions through a pluralism of descriptions which should expressly declare the goals they pursue and which (communicative) functions they favor.

Key words: intervention, codification, language regulation, prescription, description

Klíčová slova: intervence, kodifikace, jazyková regulace, preskripce, deskripce

ZUSAMMENFASSUNG

Das Konzept der minimalen Intervention

Das Konzept der minimalen Intervention (KMI) ist ein „methodologischer Kodex“ über die Einstellung der Linguisten zu Sprache und Sprechern. Das KMI repräsentiert im Rahmen der Theorie der Interventionen eine der möglichen Einstellungen zur Sprache, es stellt also eine konkrete Stellungnahme mit programmatischem Charakter dar.

Voraussetzungen des KMI: 1) Es gibt keinen Grund, warum die Linguistik mit ihren Interventionen in die Entwicklung einer Sprache eingreifen und so Sprecher wegen ihres (natürlichen) Sprachverhaltens disqualifizieren (oder Argumente für ihre Disqualifizierung bieten) sollte. 2) Die Sprache entwickelt sich spontan und selbständig und ohne Mitwirkung der Linguisten (mittels Varianten und der Oszillation zwischen ihnen) zu einem zweckmäßigen Kommunikationsmittel. 3) Der aus dem Usus resultierende konventionelle Charakter der Sprachmittel betrifft die Art, wie sprachliche Einheiten angewandt werden (u. a. also auch ihre stilistischen Charakteristika und ihre Zuordnung zu stilistischen Schichten); ein (institutionalisierter) Eingriff der Linguistik in dieses Prinzip der Mehrheitswahl ist also weder für die Sprecher noch für eine natürliche Sprachentwicklung förderlich.

Das KMI ist gekennzeichnet durch Bestrebungen, den Druck der Linguisten auf Sprache und Sprecher zu minimalisieren; das Ziel des KMI ist es, eine Sprachsituation am ehesten einem natürlichen Zustand anzunähern, in dem es eine spontan konstituierte Ordnung von Sprach- und Kommunikationsgewohnheiten gibt, die sich Sprecher beim Erlernen der Muttersprache aneignen und die durch Linguisten „nur“ passiv aufgezeichnet wird. Da eine Nullintervention mit der Existenz der Linguistik

als Wissenschaft über Sprache, die der Öffentlichkeit Ergebnisse ihrer Forschung präsentiert, unvereinbar ist, ist es notwendig, potentielle Interventionen vonseiten der Linguistik durch einen Pluralismus der Deskriptionen (d. h. deskriptiven Kodifikationen) bewusst zu schwächen; diese konkurrierenden Kodifikationen sollten eindeutig deklarieren, mit welchem Ziel sie geschaffen wurden und welche (kommunikativen) Funktionen sie bevorzugen. Die linguistische Gemeinschaft sollte sich bemühen, Bedingungen für das Erreichen dieses Ziels aktiv zu schaffen.

*Ústav Českého národního korpusu FF UK
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
<vaclav.cvrcek@ff.cuni.cz>*